

Cintia Frencia och Daniel Gaido: Internationella kvinnodagens socialistiska ursprung

[Ur [Jacobin magazine](#), 8 mars 2017. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Arbetarkvinnor demonstrerar i St Petersburg, Ryssland på internationella Kvinnodagen 1917.

1894 skrev Clara Zetkin en artikel i de socialdemokratiska kvinnornas tidning *Die Gleichheit* (*Jämlikhet*), som hon hade grundat tre år tidigare, där hon polemiserade mot den tyska feminismens ledande riktning. ”Den borgerliga feminismen och de proletära kvinnornas rörelse”, skrev Zetkin, ”är två i grund och botten olika sociala rörelser.”

Enligt Zetkin drev de borgerliga feministerna på för reformer med hjälp av en kamp mellan könen och mot sin egen klass’ män, utan att ifrågasätta själva kapitalismens existens. Till skillnad från det försökte arbetande kvinnor gå utöver kapitalismen med hjälp av en kamp klass mot klass och i gemensam kamp med sin egen klass’ män.

Från 1900 höll kvinnorna i det tyska socialdemokratiska partiet (SPD) konferenser två gånger om året just innan partikongresserna – konferenser där den proletära kvinnorörelsens brännande frågor diskuterades. Denna ideologiska och organisatoriska styrka gjorde den tyska socialistiska proletära

kvinnorörelsen till den internationella socialistiska kvinnorörelsens ryggrad.

1907 samlades Internationella socialistiska kvinnokonferensen för sitt första möte i Stuttgart i Tyskland, och förkunnade som sitt viktigaste krav ”allmän rösträtt för kvinnor, utan villkor vad gäller egendom, skatt, utbildning eller några andra murar som kan hindra medlemmar i arbetarklassen från att begagna sig av sina politiska rättigheter”. Kampen för rösträtt, krävde delegaterna, skulle inte föras ”tillsammans med den borgerliga kvinnorörelsen, utan i nära samarbete med de socialistiska partierna”.

Inbjudan till nästa Internationella socialistiska kvinnokonferens – som hölls tre år senare i Köpenhamn – uppvisade samma anslutning till den proletära klasskampen: ”Vi uppmanar enträget alla *socialistiska partier och socialistiska kvinnoorganisationer* liksom alla *arbetande kvinnors organisationer* som står på klasskampens grund att skicka sina delegater till denna konferens.”

De befann sig i fint sällskap på andra sidan Atlanten. Föregående år hade socialistiska arbetarkvinnor i USA utsett 28 februari till ”Kvinnodagen” – ”en händelse”, rapporterade Köpenhamnskonferensen följande år, ”som har väckt våra fienders uppmärksamhet”.

Den tyska delegaten Luise Zietz följde sina amerikanska kamraters exempel och föreslog att det skulle proklamerats en ”Internationell kvinnodag”, som skulle firas årligen. Zetkin stödde förslaget, tillsammans med 100 kvinnliga delegater från 17 länder.

Resolutionen om Kvinnodagen lød:

I samförstånd med proletariatets klassmedvetna politiska och fackliga organisationer i sina respektive länder har socialistiska kvinnor från alla länder att organisera en speciell Kvinnodag (*Frauentag*), som framförallt måste stödja propagandan för kvinnlig rösträtt. Detta krav måste diskuteras i samband med hela kvinnofrågan, i linje med den socialistiska uppfattningen.

För delegaterna innebar stöd till den ”socialistiska uppfattningen” att inte bara stöda kvinnlig rösträtt utan också arbetslagstiftning för arbetande kvinnor, samhällelig hjälp till mödrar och barn, jämlik behandling för ensamstående mödrar, att tillhandahålla daghem, utdelning av gratis mat och gratis utbildningsmedel i skolor och internationell solidaritet.

Internationella kvinnodagen var helt enkelt ända från början de *arbetandes* kvinnodag. Även om dess omedelbara mål var att erövra allmän rösträtt för kvinnor, så var dess strävanden mycket mer storslagna: kapitalismens störtande och socialismens seger, att avskaffa både arbetarnas löneslaveri och kvinnors hushållsslaveri genom att socialisera skolor och vårdarbete.

Den första internationella kvinnodagen

Den första internationella kvinnodagen firades inte den 8 mars utan den 19 mars 1911. Datumet valdes för att fira minnet av 1848 års revolution i Berlin – dagen innan, 18 mars, tillägnades varje år ”de fallna marshjältarna”.

I Tyskland trycktes och spreds 2½ miljon flygblad som uppmanade till deltagande i Kvinnodagen. *Die Gleichheit* förde fram sin egen uppmaning: ”Kamrater! Arbetande kvinnor och flickor! 19 mars är er dag. Det är er rätt. Bakom er står socialdemokratin, den organiserade arbetarrörelsen. Socialistiska kvinnor i alla länder solidariserar sig med er. 19 mars ska bli er stolta dag!”

Numret av *Die Gleichheit* som uppmanade till firande av Internationella kvinnodagen 19 mars 1911.

Mer än en miljon kvinnor – till största delen, men inte enbart, kvinnor som var organiserade i SPD och fackföreningarna – gick ut på gatorna och förkunnade stridsropet ”Framåt till kvinnlig rösträtt” och krävde social och politisk jämlikhet. De organiserade ”folkliga offentliga politiska församlingar” – 42 enbart i Berlin – där de diskuterade frågor som påverkade deras liv.

Över hela världen avsatte kvinnor en dag för sig själva. 1911 valde kvinnliga arbetare i USA, Schweiz, Danmark och Österrike 8 mars till Kvinnodag. Motsvarigheter i Frankrike, Nederländerna, Sverige, Böhmen och (avgörande) Ryssland anslöt sig till listan av firande.

Att fira Internationella kvinnodagen den 8 mars blev 1914 världsomfattande praxis. Händelsen uppmärksammades med en berömd affisch som pryds av orden ”Kvinnodagen / 8 mars 1914 – Framåt till kvinnlig rösträtt”, där en kvinna klädd i svart viftar med den röda fanan. I Tyskland – som under perioden som föregick Första världskriget hade översvämmats av hysteri – förbjöd polisen affischen från att hängas upp eller spridas offentligt. Den fjärde Internationella kvinnodagen omvandlades till en massaktion mot det imperialistiska krig som skulle bryta ut tre månader senare.

Tre år senare skulle 8 mars få en ny betydelse när februarirevolutionen skakade Ryssland (23 februari i den julianska kalendern är den 8 mars i den gregorianska kalendern). Under upproret spelade de ryska arbetarkvinnorna en ledande roll. Trots motstånd från alla partier, inklusive bolsjevikerna, förvandlade de den Internationella kvinnodagen till en masstrejk som drog med hela arbetarklassen i Petrograd och gav upphov till den ryska revolutionen.

Den berömda affisch som tillkännagav Kvinnodagen 1914.

Vad kriget ledde till

Kriget bröt ut i augusti 1914 och inledde en ny period i Internationella socialistiska kvinnorörelsens utveckling.

Hela Andra internationalen – och därmed även Internationella socialistiska kvinnorörelsen – splittades längs nationella linjer och dukade under för chauvinismen. I Tyskland antog SPD (och dess anhängare, Fackföreningarnas allmänna kommission) en politik av ”sammhällsfred” som förbjöd

kritiska demonstrationer. De som trotsade förbudet och firade Internationella kvinnodagen offentligt drabbades av förtryck från regeringen och polisen.

I början av november 1914 utfärdade Clara Zetkin en appell ”Till socialistiska kvinnor i alla länder” där hon kraftfullt talade mot kriget och för massaktioner för fred. Som en del av detta motstånd mot imperialismen sammankallade Zetkin i april 1915 den tredje och sista socialistiska kvinnokonferensen. (Lenin följde med den bolsjevikiska delegationen, som innehöll hans hustru Krupskaja och Lilina Zinovjev.)

Medan det imperialistiska kriget rasade runt dem utfärdade konferensen det internationalistiska stridsropet ”Krig mot kriget”. Men det var ovanligt med ett principiellt motstånd mot militarismen. När Zetkin återvände till Tyskland arresterades hon för att ha spridit manifestet som ett olagligt flygblad.

En årlig påminnelse

Efter det andra tyska kejsardömet sammanbrott och bildandet av arbetar- och soldatråd (*Räte*) över hela Tyskland i november 1918 genomförde borgarklassen en sorts demokratisk kontrarevolution: de gav kvinnor rösträtt, men ställde parlamentet och konstituerande församlingen i Weimar mot sovjeterna av arbetardelegater.

Den som höll i borgarklassens budgivning var den socialdemokratiska ledaren Friedrich Ebert, Weimarrepublikens första president (och ”socialdemokratins Stalin” enligt historikern Carl Schorske). I hans – och fackföreningsbyråkratins – händer förvandlades kravet på allmän kvinnlig rösträtt, som den revolutionära arbetarrörelsen hade antagit som ett övergångskrav, till en mur mot den socialistiska revolutionen.

Eftersom Internationella kvinnodagen hade sitt ursprung i den proletära kvinnorörelsens vänster, stoppade SPD:s ledning också firandet av 8 mars. De hävdade att högtidens mål hade uppnåtts efter att rösträtten utsträckts till kvinnorna.

Till kommunistpartiets heder fortsatte det att fira Internationella kvinnodagen under parollen ”All makt till råden! All makt till socialismen!”. Och i juni 1921 hjälpte Clara Zetkin till att göra den officiell. Andra internationella kommunistiska kvinnokonferensen, som hölls i Moskva med Zetkin som ordförande, tillkännagav att Internationella kvinnodagen i framtiden skulle firas den 8 mars över hela världen.

Ända sedan dess har Internationella kvinnodagen högtidlighållits den 8 mars över hela världen – och fungerat som en påminnelse om arbetande kvinnors revolutionära potential.